

Nr 15

Utlåtande i anledning av väckta motioner om lagstiftning rörande tillfälliga utförsäljningar, m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 453 i första kammaren av herrar *Stefanson* och *Sveningsson* samt nr 549 i andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1964 års riksdag förslag till lagstiftning, som reglerar rätten att anordna tillfälliga utförsäljningar, samt förslag till lagstiftning mot illojal konkurrens».

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 549.

Motionerna

Enligt motionärerna har svårigheterna för den svenska detaljhandeln under de senaste åren blivit allt allvarligare och tagit sig uttryck i avvecklingar, konkurser, betalningsinställelser och liknande. Enligt motionärernas uppfattning kan ett samband spåras mellan de realisationer och utförsäljningar av tillfällighetskaraktär, som under senare år förekommit i allt större omfattning, och det läge som uppstått för många detaljhandlare. Den form av försäljning motionärerna åsyftar och verkningarna därav beskrives i motionerna på följande sätt.

De företag som bedriver tillfällighetsförsäljning uppträder i allmänhet anonymt, ofta med braskande och inte sällan missvisande reklam, samt driver sina utförsäljningar en kort tid och i tillfälligt hyrda lokaler. De drar sedan vidare till annan ort. För att undgå konkurrensen med den bofasta detaljhandels sedvanliga realisationer förlägger dessa tillfällighetsförsäljare med förkärlek sina försäljningar till sådana perioder under vilka detaljhandeln normalt säljer sina säsongvaror. Denna tillfälliga utförsäljningsverksamhet under ordinarie säsonger omfattar ej sällan mindervärdiga eller från tidigare säsong överblivna produkter. Detta förhållande har varit ägnat icke blott att reducera säsongförsäljningen utan även försvå-

rat en långsiktig planering av detaljhandelns inköp. Själva inköpsverksamheten har måst omläggas på ett från både handelns och industriens synpunkt mindre rationellt sätt. Omfattningen av fasta order till leverantörerna, framför allt på textil-, konfektions- och pälsområdena, har blivit väsentligt mindre.

Motionärerna gör vidare gällande, att utvecklingen med tillfällighetsförsäljningar är ägnad att leda till skadliga konsekvenser för konsumenterna, och fortsätter.

Den bofasta detaljhandeln, särskilt inom textil- och konfektionshandeln, representerar varukännedom och branschkunskap. Den måste ta hänsyn till den fasta kundkretsen och vara medveten om sitt ansvar mot konsumenterna. Ett motsvarande incitament till ansvars-kännande uppträdande är uppenbarligen i regel icke för handen hos företag, som genom tillfälliga realisationer och utförsäljningar söker kontakt med en ständigt ny konsumentkrets. Möjligheter att framställa reklamationer och att få rättelse i förhållande till tillfällighetsförsäljare saknas i regel. Åtskilliga exempel finnes på att dessa företag, missvisande eller helt felaktigt, betecknat vanliga försäljningar som konkursrealisation, försäljning av brandskadade varor, försäljning på grund av flyttning e. d. för att ge allmänheten intryck av lägre prissättning än den som faktiskt tillämpas.

I motionerna hävdas vidare att gällande lagstiftning mot illojal konkurrens visat sig vara ett föga verksamt medel för att råda bot på missförhållandena. Det framhålles att en betydligt effektivare lagstiftning än den svenska förekommer på detta område i bl. a. våra nordiska grannländer och Tyskland samt att dessa länder därutöver har särskilda lagregler, som begränsar antalet realisationer och de tider, under vilka realisationer må anordnas. Motionärerna berör härefter dels näringsrättsutredningens förslag rörande tillfälliga utförsäljningar och den överarbetning av dessa förslag 1958 års näringsrätts-sakkunnige företagit, dels den revision av lagstiftningen mot illojal konkurrens som anförtrotts en särskild utredning. Avslutningsvis anför motionärerna följande.

De frågeställningar vi berört i det föregående har enligt vår uppfattning utomordentligt stor betydelse. Strukturrationaliseringen inom företagsamhet av olika slag, men kanske framför allt inom detaljhandeln, utgör ett led i en ständigt pågående omvandlingsprocess. Det är emellertid alldeles nödvändigt att en sådan process sker på grundval av konkurrens på lika villkor för alla i processen invecklade parter. Om så icke är fallet föreligger betydande risker för snedvridning i strukturen, vilket på litet längre sikt kan medföra betydande olägenheter för både näringsliv och konsumenter.

Oavsett vad som förekommit tidigare finner vi det angeläget att på nytt bringa frågan inför riksdagen. Enligt vår uppfattning krävs ett initiativ från Kungl. Maj:ts sida för att föreliggande fråga på ett tillfredsställande sätt skall kunna lösas. Vi vill därför förorda att riksdagen hemställer om ett förslag att föreläggas riksdagen snarast, om möjligt redan nästa år.

Huvuddragen i gällande bestämmelser m. m.

Den av motionärerna behandlade frågan har två aspekter. Dels åsyftas en begränsning i rätten att anordna realisationer och utförsäljningar. Dels är det fråga om att stävja oriktiga eller eljest vilseledande realisations- eller utförsäljningserbjudanden.

Beträffande rätten att anordna tillfällig utförsäljning å annan ort än där vederbörande efter anmälan inrättat kontor av stadigvarande beskaffenhet finns bestämmelser i 9 § 3 mom. näringsfrihetsförordningen. Sådan försäljning får inte äga rum utan tillstånd av länsstyrelse. Om tillstånd meddelas, är vederbörande skyldig att efter länsstyrelsens bestämmande erlagga avgift, som skall tillkomma kommunen, där försäljningen sker. Avgiften skall bestämmas till mellan 25 och 500 kr.

Någon särskild reglering av tillfälliga utförsäljningar eller realisationer på ort, där vederbörande inrättat kontor, finnes icke.

Bestämmelser, som är ägnade att motverka *oriktiga eller vilseledande realisations- eller utförsäljningserbjudanden*, finns i lagen med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens. Enligt 1 § kan straff och skadeståndspåföljd drabba den som under utövning av näringsverksamhet i reklam, riktad till ett större antal personer, lämnar oriktig uppgift, ägnad att framkalla intryck av att hans anbud är fördelaktigt. Det fordras ej att de till vilka reklamen riktats blivit vilseledda av den felaktiga uppgiften. Det räcker med att reklamen är ägnad att vilseleda. Den oriktiga uppgiften skall avse annonsörens vara eller verksamhet. Slutligen kräves, dels att uppgiften lämnats »i uppenbar strid mot god affärssed», dels att annonsören åtminstone bort känna till att uppgiften var oriktig.

Utredningar på förevarande område

År 1958 tillkallades *textilutredningen*. I sitt den 21 december 1959 avgivna betänkande Konkurrens under samverkan (SOU 1959: 42) anför utredningen om förevarande problem bl. a.

Det är enligt textilutredningens åsikt uppenbart att de förhållanden, som nu råder i fråga om utförsäljningar av tillfällighetskaraktär, försvårar detaljhandels möjligheter till en rationell inköpsplanering. Med hänsyn härtill skulle det vara av stor betydelse om en bättre ordning kunde åstadkommas när det gäller tillfälliga utförsäljningar. Lagstiftningen om illojal konkurrens bör vidare utformas så att det finns möjligheter att ingripa t. ex. när det gäller försäljningar som felaktigt betecknas som konkursrealisationer e. d. När det gäller textildetaljhandels reguljära säsongrealisationer finnes i flertalet andra länder, bland annat de övriga nordiska länderna, bestämmelser som reglerar tiderna för realisationer. Enligt utredningens uppfattning kan speciella problem uppkomma i samband med genomförandet

av en friare västeuropeisk marknad med hänsyn till att Sverige saknar reglering på detta område. Textilutredningen har icke tagit ställning till vilka konkreta åtgärder, som bör vidtagas på lagstiftningens område, eftersom olika aspekter av problemet är föremål för utredningar. Textilutredningen anser det lämpligt att hithörande frågor behandlas i ett sammanhang, och utredningen föreslår att frågorna överlämnas till 1958 års näringsrättssakkunnige för skyndsamt framläggande av förslag i ärendet.

I fråga om utredningens förslag beträffande utförsäljningar av tillfällighetskaraktär avgavs av en av ledamöterna, direktören Åke Wetterlind, följande reservation.

Frågan i vad mån tillfälliga utförsäljningar bidragit till textilbranschens svårigheter har prövats i ett flertal instanser, bl. a. Näringsfrihetsrådet, utan att något samband av nämnvärd betydelse ansetts föreligga. Det oaktat har utredningen särskilt betonat det faromoment som anses ligga i dessa tillfälliga utförsäljningar. Enligt min mening synes utredningen ha tillagt verkningarna av de tillfälliga utförsäljningarna alltför stor vikt. På grund härav reserverar jag mig på denna punkt, under framhållande, att den översyn, som 1958 års näringsrättssakkunnige ägnar frågan om tillfälliga utförsäljningar, bör vara till fyllest.

Näringsrättsutredningen avlämnade 1957 förslag till ny näringslagstiftning. Häri behandlades det av motionärerna väckta spörsmålet, huruvida och i vilken omfattning tillfälliga utförsäljningar borde tillåtas. Utredningen framlade två alternativ till lagstiftning, det ena innebärande att för tillfällighetsförsäljningar skulle endast krävas en förhandsanmälan till handelsregistret samt det andra att nuvarande system med tillståndsgivning av länsstyrelse i stort sett skulle bibehållas. År 1958 tillkallades *1958 års näringsrättssakkunnige* för att göra en överarbetning av näringsrättsutredningens förslag. Den sakkunnige har den 28 mars 1962 avgivit betänkandet *Den allmänna näringslagstiftningen* (SOU 1962: 15). I betänkandet föreslås bl. a. att näringsfrihetsförordningens föreskrifter om realisationer och gårdfarihandel skall ersättas av en ny förordning om tillfällighetsförsäljning. Med tillfällighetsförsäljning förstås enligt förordningen att någon yrkesmässigt, under kringföring eller på ett av honom tillfälligt begagnat försäljningsställe utomhus eller inomhus, salubjuder varor avsedda att överlämnas i omedelbar anslutning till att köpeavtal ingås. Såsom tillfällighetsförsäljning skall dock icke anses försäljning till återförsäljare, försäljning på marknad, vid torghandel och vissa andra tillfällen ävensom kringförings- och utomhusförsäljning, som utgör ett led i en eljest på stadigvarande driftställe bedriven rörelse och avser sådana varor som där regelmässigt saluföres eller framställs. Förordningens bestämmelser skall alltså ej gälla beträffande dessa försäljningsformer. Tillfällighetsförsäljning av livsmedel och vissa ytterligare varuslag föreslås vara fri för svenskar och svenska företag. *Om tillfällighetsförsäljning sker i lokal varöver säljaren förfogar,*

förordas att den skall vara fri för svenskar och svenska företag, även om den avser andra varuslag än de nyss nämnda. I fråga om försäljning i dylik lokal föreslås dock att Kungl. Maj:t skall, om särskilda skäl därtill föranleder, äga förordna att visst varuslag ej må saluföras med mindre tillstånd därtill meddelats av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Härigenom möjliggöres sålunda att i fråga om inomhusförsäljningar av i huvudsak den typ som enligt näringsfrihetsförordningen benämnes realisationer införa tillståndstvång när så anses vara påkallat med hänsyn exempelvis till särskilda konjunkturmässiga förhållanden inom viss näringsgren. För tillfällighetsförsäljningar i andra fall än de förut nämnda erfordras enligt förslaget tillstånd. Tillstånd må beviljas svenskar, om det ej föreligger skäl till antagande att sökanden med hänsyn till sina personliga förhållanden icke är lämplig att utöva verksamheten eller att denna kan störa allmän ordning. För att tillstånd skall kunna meddelas utlänning eller utländskt företag fordras att särskilda skäl därtill föreligger. Tillstånd föreslås skola meddelas såvitt gäller svenska rättssubjekt av polismyndighet och i fråga om utlänningar och utländska företag i regel av den myndighet som har att pröva frågan om sådana rättssubjekts rätt till näringsidkande i allmänhet.

Beträffande de överväganden som ligger bakom den sakkunniges förslag att tillfällighetsförsäljningar inomhus, d. v. s. den form av försäljningar motionärerna väl närmast åsyftar, endast i särskilda lägen skall bli föremål för tillståndstvång må ur betänkanDET sammanfattningsvis återgivas följande.

Även om det skulle finnas fog för kritiska anmärkningar rörande kvaliteten å de varor som utbjudes vid realisationer, får det anses ankomma på köparna att bedöma om de anser de utbudna varorna vara värda sitt pris. I den mån den reklam som brukar förekomma i samband med de ifrågasvarande försäljningarna står i strid med lagstiftningen angående illojal konkurrens, kan den också beivras jämlikt denna lagstiftning. Anmärkningar mot de reklammetoder som ibland använts vid realisationerna utgör däremot icke skäl till ingripande mot försäljningsformen som sådan. — De tillfälliga utförsäljningarna torde i avsevärd omfattning fylla en liknande uppgift inom varudistributionen som den bofasta handelns egna realisationer, nämligen att åstadkomma avsättning av sådana varor, som av en eller annan anledning icke skulle finna köpare om de salufördes till gängse priser. Det måste vidare sägas, att en distributionsform i princip har sitt berättigande om den är ägnad att i ökad utsträckning ge allmänheten tillgång till varor till låga priser. Realisationernas funktion att möjliggöra avsättning av ett föreliggande varuöverskott är emellertid icke alltid av nytta för samhället. Sålunda kan tänkas att en produktionsgren, vari överproduktion förekommit, lättare kan övervinna en kris och uppnå stabilare för-

hållanden om dess avsättningsmöjligheter i fråga om nyproducerade varor icke belastas av att äldre, osålda varulager i stor utsträckning utbjudes på marknaden; synpunkter av sådan innebörd har framförts i samband med den s. k. textilkrisen. Av måhända större betydelse kan det vara att — även om inga problem av nyssnämnd art föreligger inom landets egen produktionsapparat — likartade problem dock kan skapas, därest inom annat land uppkommer varuöverskott som söker sig hit. Om en minskning av utbud av ett från äldre tid eller från utlandet härrörande varuöverskott anses önskvärd, är det motiverat att särskilt beakta realisationerna. I särskilda lägen kan det således bedömas såsom ur allmän synpunkt behövt att genomföra vissa restriktioner beträffande realisationsförsäljningar av ett eller annat varuslag. — Både för utövarna och för den köpande allmänheten föreligger vid de tillfälliga utförsäljningarna och vid den bofasta handeln fördelar i vissa avseenden och nackdelar i andra. Det förhållandet att vissa nackdelar ligger på den bofasta handelns sida utgör icke skäl att beträffande realisationerna stadga restriktioner, om dessa enbart skulle åsyfta att tillgodose den bofasta handelns eget ekonomiska intresse. Att en fri konkurrens i princip anses önskvärd sammanhänger med att därigenom befrämjas rationalisering och förbilligande av produktion och varudistribution, vilket ytterst är till fördel för den köpande allmänheten. Om realisationerna får sådan omfattning, att risk uppkommer för att de utkonkurrerar den fasta handeln beträffande vissa varuslag, vilket kan tänkas bli fallet i vissa orter där realisationer visar sig förekomma i större omfattning än annorstädes, talar detta för att restriktioner bör kunna ifrågakomma, dock endast beträffande vissa varuslag.

Den näringsrättssakunniges betänkande har ännu icke föranlett något förslag från Kungl. Maj:ts sida.

Frågan om en ny lagstiftning mot illojal konkurrens är för närvarande under utredning. Frågan ingick till en början i det uppdrag som anförtrotts varumärkes- och firmautredningen. Den 31 mars 1960 beslöt chefen för justitiedepartementet att utredningen i fortsättningen skulle arbeta som två skilda kommittéer, av vilka den ena skulle handha enbart frågan om revision av lagstiftningen mot illojal konkurrens. Denna kommitté har antagit namnet *utredningen om illojal konkurrens*. Utredningsarbetet beräknas pågå under hela år 1963.

Framställning till Konungen

I skrivelse till Konungen den 30 oktober 1958 har *Sveriges textilhandlareförbund*, *Textilgrossisternas riksförbund*, *Handelsanställdas förbund*, *Kon-*

fektionsindustriföreningen, Svenska beklädnadsarbetareförbundet, Textilrådet och Svenska textilarbetareförbundet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma bl. a. restriktivare tillämpning av bestämmelserna i 9 § 3 mom. näringsfrihetsförordningen. Såsom skäl härför anfördes i stort sett samma synpunkter som i de föreliggande motionerna.

Över skrivelsen avgav *näringsfrihetsrådet* utlåtande den 12 februari 1959. Rådet yttrade därvid:

Åtgärder av den natur som sålunda ifrågasatts innefattar inskränkningar i näringsfriheten. Ur de synpunkter näringsfrihetsrådet har att företräda kan de föreslagna åtgärderna icke tillstyrkas.

Textilbranschen befinner sig i ett svårt läge med bl. a. driftsinskränkningar och arbetslöshet. Dessa svårigheter torde emellertid bottna i andra omständigheter än de i skrivelsen angivna företeelserna. Näringsfrihetsrådet vill erinra om att textilbranschens problem för närvarande utredes i särskild ordning.

Kungl. Maj:t har i beslut den 6 mars 1959 förklarat skrivelsen icke föranleda någon åtgärd utöver tillsättandet av textilutredningen. Beslutet är av följande lydelse.

Kungl. Maj:t, som den 21 november 1958 bemyndigat chefen för handelsdepartementet att tillkalla särskilda utredningsmän för att verkställa utredning och framlägga förslag rörande åtgärder i syfte att stärka den svenska textilindustriens konkurrenskraft på längre sikt, finner framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Tidigare riksdagsbehandling

Vid 1959 års riksdag väcktes *motionerna I: 168* och *II: 221*, i vilka föreslogs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt utreda problemet om tillfälliga utförsäljningar och realisationer i hela dess vidd. Såsom skäl härför anfördes i stort sett samma synpunkter som i förevarande motioner. Motionerna behandlades av *andra lagutskottet*. Utskottet påpekade i sitt utlåtande, nr 29, att olika aspekter av hithörande problem var föremål för utredning. Enligt utskottets mening torde de rådande svårigheterna inom textilbranschen ha sin huvudsakliga orsak i andra förhållanden än dem, som åberopats i motionerna. Då önskemålen om utredning av frågan syntes vara tillgodosedda, hemställde utskottet att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, vilket även blev riksdagens beslut.

Utskottet

I förevarande motioner har yrkats, att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1964 års riksdag förslag till lagstiftning, som reglerar rätten att anordna till-

fälliga utförsäljningar, samt förslag till lagstiftning mot illojal konkurrens. Bakgrunden till yrkandet är de rådande svårigheterna inom den svenska detaljhandeln. Motionärerna menar, att ett samband kan spåras mellan de under senare år allt talrikare förekommande utförsäljningarna av tillfällighetskaraktär och det läge som uppstått för många detaljhandlare. Motionärerna önskar därför, att rätten att anordna sådana försäljningar skall begränsas och att gällande lagstiftning mot illojal konkurrens skall göras mer effektiv så att missvisande uppgifter vid utförsäljningar skall kunna beivras i ökad omfattning.

Frågan om i vilken utsträckning tillfälliga utförsäljningar bör tillåtas har varit föremål för ingående behandling, senast av 1958 års näringsrättssakkunnige. Denne har den 28 mars 1962 avgivit betänkande om den allmänna näringslagstiftningen. Betänkandet är föremål för överväganden inom handelsdepartementet.

Frågan om en effektivisering av lagstiftningen mot illojal konkurrens ingår i det uppdrag som anförtrots den år 1960 tillkomna utredningen om illojal konkurrens.

Båda de frågor som aktualiserats i motionerna är, såsom framgår av det anförda, föremål för överväganden, i det ena fallet av Kungl. Maj:t och i det andra av en pågående utredning. Utskottet finner därför icke något riksdagens initiativ i frågorna påkallat.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motioner, I: 453 och II: 549, icke måtte
föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 mars 1963

På andra lagutskottet vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, herr Kaijser, fru Carlqvist, fröken Nordström, herrar Dahlberg* och Thorsten Larsson;

från andra kammaren: herr Anderson i Sundsvall, fröken Sandell, herrar Johansson i Södertälje, Wahrendorff, Fredriksson, Björkman, fru Svensson i Kungsör och herr Carlsson i Huskvarna*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.